

ÍNDEX

1. INTRODUCCIÓ	2
2. ART URBÀ	3
3. TÈCNIQUES	5
3.1. Graffiti	
3.1.1. Història del graffiti	
3.1.2. Autors i obres	
3.2. Stencil graffiti	
3.2.1. Història de l'stencil graffiti	
3.2.2. Autors i obres	
3.3. Sticker art	
3.3.1. Autors i obres	
4. MATERIALS	31
4.1. L'esprai	
5. L'IMPACTE MEDIAMBIENTAL DEL GRAFFITI	33
6. L'ART URBÀ A LLEIDA	35
6.1. Art il·legal en la nostra ciutat.	
6.2. Art legal en la nostra ciutat.	
6.2.1. Blai Baules	
7. ART O VANDALISME?	53
8. CONCLUSIÓ	55
9. BIBLIOGRAFIA I WEBGRAFIA	57
10. ANNEXOS	59

1. INTRODUCCIÓ

El tema de l'art urbà i el graffiti avui en dia és un tema molt polèmic. Hi ha qui ho considera una forma més d'art, tot i que per algunes persones és vist com un acte vandàlic. És realment l'art urbà un crim?

L'objectiu del treball que veurem a continuació no és donar una resposta a aquesta pregunta, sinó obtenir una extensa informació sobre el polèmic tema per tal de poder donar una opinió justificada així com entendre realment què és l'art urbà, quin és el seu origen i quines variants té.

A l'hora de buscar informació sobre aquest tema he tingut algunes dificultats. Hi ha grans quantitats d'informació, tant a internet com en llibres, però la major part d'aquesta és escrita per autors que no pertanyen al món de l'art urbà, i he preferit seleccionar aquells que sé que veritablement formen o han format part d'aquest món alguna vegada, cosa que ha dificultat la recerca d'informació.

Durant els mesos d'estiu, he estat fotografiant les mostres d'art de carrer de la ciutat més propera, Lleida, per tal d'analitzar-les i elaborar, així, el meu treball de camp.

En els primers apartats del treball, hi ha explicades tres tècniques diferents dins d'aquest art, l'origen de cadascuna, i un recull d'autors amb les seves obres per tal d'exemplificar de manera gràfica aquestes tècniques. Un cop explicat això, comença l'anàlisi de l'art urbà de la ciutat de Lleida, organitzat segons si es tracta d'art legal o il·legal. Per concloure el treball i per donar sentit a la qüestió que ens presenta el títol del treball, trobem un apartat on es mostra la discussió actual sobre si el graffiti és art o és vandalisme.

Agraeixo el suport i el recolzament de la meva tutora del treball, Chus García de Oteyza, que m'ha donat empenta, m'ha guiat i m'ha ajudat a organitzar el temps que ha requerit aquest treball. També agrair el suport moral dels meus pares i amics, que han sigut capaços de donar-me ànims en els moments de més neguit.

Per acabar, dono les gràcies també a la professora de l'escola Anna de Dios, que m'ha ajudat a aconseguir alguns dels llibres emprats a l'hora de fer el treball.

2. ART URBÀ

Escultura a la Plaça dels Pagesos, a Lleida.

Graffiti de Miss Van.

Encara que aquestes dues imatges ens mostren art que es troba al carrer, entre elles hi ha grans diferències. L'escultura de l'esquerra és art oficial, és a dir, està situada en un lloc determinat del carrer i té una finalitat commemorativa. En canvi, el graffiti de la dreta és un exemple de com utilitzar el carrer com a element artístic, i no sols com a suport.

L'art urbà, l'art de carrer o l'*street art* fa referència a qualsevol mostra d'art que trobem al carrer, i és un derivat directe dels graffitis¹. Com tots els moviments artístics, el graffiti ha evolucionat donant lloc a una explosió de creativitat, de noves idees i milers d'artistes arreu del món que exposen el seu art al carrer, com si es tractés d'un gran museu. Aquesta evolució ha portat amb ella noves tècniques i estils, i ha portat als artistes a utilitzar noves formes i materials. L'art urbà engloba tant el graffiti com la resta de tècniques.

L'artista Lyl² ens dóna la seva pròpia definició d'art urbà:

- "L'art urbà és un moviment post-graffiti basat en els principis de la llibertat d'expressió, per a tot el món, localitzat en qualsevol lloc, i fet per engrandir els horitzons artístics de la gent." ³

¹ Per aquest mateix motiu, l'art urbà també és anomenat usualment com *Post-Graffiti*.

² Lyl és un artista parisenc característic per les seves il·lustracions de criatures diabòliques i plenes de fantasia.

³ Louis Bou (2008), p. 160.

Graffiti, art o vandalisme?

No és un art recent, ja que des de l'època romana ja s'emprava l'escriptura de símbols o paraules en les parets per tal de ridiculitzar, per exemple, els emperadors.

A partir dels anys 90 va deixar d'ésser un art clandestí per que un gran nombre d'artistes van començar a utilitzar els espais públics com a llenç per expressar-se amb tècniques definides com els adhesius, els pòsters, l'*stencil graffiti* i d'altres.

Alguns dels artistes referents i emprenedors del *Post-Graffiti* van ser Keith Haring i Jean-Michel Basquiat.

Haring és conegut per començar a utilitzar aerosols, corrons i pinzells als túnels i formacions subterrànies de Nova York, cosa que més d'una vegada el va portar a ser empresonat.

Basquiat, d'origen afroamericà, va destacar per saber expressar l'estètica de la comunitat negra de Brooklyn, de la qual formava part, creant un vincle entre la cultura popular del lloc on vivia i l'art africà.

Més tard aquesta modalitat artística es va traslladar a altres ciutats com Barcelona, Buenos Aires i Berlín.

Obra de Keith Haring.

3. TÈCNIQUES

Hi ha una àmplia diversitat de tècniques; n'he fet una selecció i he escollit aquelles que m'han semblat més fàcilment diferenciables entre elles.

3.1. El graffiti

Per poder parlar del graffiti hem de conèixer prèviament la cultura del *hip hop*, un moviment cultural que va sorgir a finals dels anys 60 i a principis dels 70 a Estats Units, més concretament als barris afroamericans de Nova York, com el Bronx.

Aquest moviment està format principalment per cinc elements:

- **Rap** (*Rythm and Poetry*): és el gènere musical característic d'aquesta cultura, i normalment s'utilitza com a crítica social. Consisteix en cantar o recitar versos rimats sobre una base lenta i repetitiva. La persona que canta és anomenat MC (Mestre de Cerimònies) .

- **Turntablism** o **DJing**: és l'art de crear aquest ritmes mitjançant discs de vinil.

- **Bboying** o **breakdancing**: és l'art de ballar *breakdance*, un estil de ball que combina moviments rítmics, gimnàstics i aeròbics. Aquest estil de ball, tot i que neix als anys 70, arriba al seu punt àlgid una dècada més tard amb Michael Jackson i James Brown.

- **Beatboxing**: és la tècnica que consisteix en recrear sons musicals o ritmes únicament amb la boca, les cordes vocals i els llavis

- **Graffiti**: és l'expressió gràfica d'aquest moviment cultural i consisteix en pintar amb aerosol sobre qualsevol superfície urbana, ja siguin murs, trens, portes o mobiliari urbà.

A més a més cal saber distingir entre el graffiti i el *tag*, ja que normalment són considerats com una mateixa cosa.

Graffiti, art o vandalisme?

El **tag**, a diferència del graffiti, és una simple signatura que pot anar sola o associada a aquest. És una forma ràpida de deixar empremta per part de l'autor, sense perill de ser vist. La major part d'aquests estan fets amb retolador.

Tag de Cenom, a les afores de Raimat (Lleida).⁴

Tot i això, el graffiti no té una definició exacta. Segons la Real Acadèmia Espanyola la paraula "graffiti" es una inscripció o un escrit fet a mà en una paret.

Una altra definició la trobem en el llibre "Getting Up" de Craig Castleman, i diu així:

- "Graffiti. Aquest terme (que prové de l'italià "graffierae", gargotejar) és l'usat generalment per descriure molts tipus diferents d'escriptura mural, entre els que es poden incloure les pintures d'algunes coves prehistòriques, i tot el ventall de missatges polítics, sexuals o humorístics que han sigut gargotejats en les parets al llarg de la història. [...] En l'ús comú s'utilitza la mateixa forma tant pel singular com pel plural [...]".⁵

Els primers investigadors que van estudiar les pintades al metro de Nova York van ser Craig Castleman (1987), Sarah Giller (1997) o Jane Gadsby (1995). Segons Gadsby, la paraula graffiti s'utilitza actualment per referir-se a qualsevol tipus d'escriptura mural, imatges, símbols o marques de qualsevol classe i en qualsevol superfície, sense tenir en compte la intenció de l'artista. Podem veure, per tant, que en la definició de Gadsby, i en les definicions vistes anteriorment, no consta enlloc la referència que el graffiti hauria de tenir respecte a la cultura del *hip hop*, com hem explicat anteriorment.

⁴ Fotografia feta per l'autora del treball, al mes de juliol de 2012.

⁵ Craig Castleman (1982), pp. 12-13.

El primer documental que es va realitzar sobre el graffiti va ser l'anomenat *Style Wars*, dirigit per Tony Silver i Henry Chalfant i gravat a Nova York l'any 1983.

Aquest mostra en gran part els joves artistes que lluiten per poder expressar-se amb el seu art al carrer, les realitats del món del hip-hop als anys 80, i els diferents punts de vista de varis personatges de la ciutat. Un d'ells és el policia coordinador de la prevenció del crim al metro de Nova York, i ens ofereix la seva visió del graffiti així:

- "El graffiti, com el seu nom indica, no és un art. Graffiti és la aplicació de qualsevol missatge en una superfície. Com aquestes lletres, a l'últim vagó, just darrere meu. Això és una forma d'art? No ho sé, no sóc un crític d'art, però poso la mà al foc i dic que això és un delictes".

Finalment, un concepte del graffiti que ens ofereix Werens⁶ des d'un punt de vista intern, que el descriu així:

- [...] el graffiti és regalar art a la ciutat, com a mínim en el meu cas. Ho faig des d'un punt de vista totalment artístic, pot ser algú altre no ho valoraria així.

Com hem vist, la paraula graffiti té una àmplia gamma de definicions, i dona lloc a una discussió interminable per definir-ho com a art o com a acte vandàlic.

3.1.1. Història del graffiti

En un text de l'alemany Nicholas Ganz, conegut també com "Keinom", l'escriptor i graffiter comenta que el *graffiti* és un terme que prové de la paraula *sgraffio* (esgarrapada, rascada). Trobem sentit a això quan ens traslладem a l'època prehistòrica, quan l'home era una criatura que habitava en coves com les d'Altamira, on s'han trobat pintures gravades amb ossos i pedres.

Entre els romans estava molt estesa la costum d'escriure sobre murs i columnes, i s'han trobat diverses inscripcions en llatí vulgar: consignes polítiques, insults, declaracions d'amor, etc., juntament amb un ampli repertori de dibuixos en llocs poc afectats per l'erosió com en coves, santuaris, murs enterrats, catacumbes de

⁶ Werens és un artista nascut a Barcelona l'any 1967, que ha actuat tant en àmbit nacional com en internacional durant 23 anys de la seva vida.

Graffiti, art o vandalisme?

Roma, o fins i tot en les runes de Pompeya i Herculano, que van quedar protegides per la cendra volcànica.

De l'Edat Moderna se'n coneixen també exemples, fets per mariners o pirates que durant les seves parades en alguns ports deixaven els seus pseudònims o inicials marcades sobre pedres.

Aquesta tendència va continuar i es va veure ampliada durant la Segona Guerra Mundial; els nazis feien pintades a les parets per tal de difondre el seu missatge de terror i odi cap als jueus.

Durant la guerra és va difondre i popularitzar el graffiti de "Kilroy was here", és a dir, Kilroy ha estat aquí. Ara n'explicaré els seus orígens:

Jim Kilroy era un home nord-americà que s'encarregava de controlar i revisar un seguit de planxes d'acer. Per identificar aquelles que ja havia revisat, les marcava amb la frase esmentada en el paràgraf anterior mitjançant un retolador. Aquestes planxes eren utilitzades durant la guerra, fet que va fer que aquesta frase s'estengués.

"Kilroy was here", de Jim Kilroy

Tot i això, el graffiti pròpiament dit, va néixer a la dècada de 1970 amb artistes com Taki 183, Julio 204, Cat 161 o Combread, que van començar a pintar els seus noms en forma de *tag* a les parets o les estacions del metro de Manhattan.

Aquests primers *tags* consistien en el nom (abreviat o no) de l'artista i el nombre del seu carrer. Per exemple, Taki és l'abreviatura de Demetaki, el nom de l'artista, i el seu carrer és el 183 del barri de Wahington Heights, i per això firmava com Taki 183.

Taki 183 és probablement l'emprenedor més conegut del graffiti, ja que, tot i que no va ser el primer en firmar d'aquesta forma⁷, va ser el primer en firmar en els barris de la vora del seu, cosa que el feia més conegut arreu de la ciutat. Demetaki era carter, i viatjava en metro d'un lloc a l'altre de la ciutat amb metro deixant la seva empremta dins i fora del vagó.

Per a ell, fer el que feia no era un acte vandàlic, i així ho comentava a l'entrevista que el diari New York Times li va formular: "Simplement és una cosa que he de fer. Treballo, pago els meus impostos i no faig mal a ningú".

Aquests actes el van convertir en un heroi molt ràpidament, i ben aviat molts altres joves, els esmentats anteriorment, entre d'altres, el començaren a imitar.

En aquesta imatge veiem l'article original publicat pel diari New York Times sobre Taki 183 el juliol de 1971.⁸

The New York Times
NEW YORK, FRIDAY, JULY 21, 1971

'Taki 183' Spawns Pen Pals

Taki is a Manhattan teenager who writes his name and his street number everywhere he goes. He says it is something he just has to do.

His TAKI 183 appears in subway stations and inside subway cars all over the city, on walls along Broadway, at Kennedy International Airport, in New Jersey, Connecticut, upstate New York and other places.

He has spawned hundreds of imitators, including Joe 138, BARBARA 62, TEL 153, YANK 135 and LEO 138.

To remove such words, plus the obscenities and other graffiti in subway stations, it cost 80,000 man-hours, or about \$300,000, in the last year, the Transit Authority estimates.

"I work, I pay taxes too and it doesn't harm anybody," Taki said in an interview, when told of the cost of removing the graffiti.

And he asked: "Why do they go after the little guy? Why not the campaign organizations that put stickers all over the subways at election time?"

Withholds Last Name

The 17-year-old recent high school graduate lives on 183d Street between Audubon and Amsterdam Avenues. He asked that his last name not be disclosed. Taki, he said, is a traditional Greek diminutive for Demetrius, his real first name.

"I don't feel like a celebrity normally," he said. "But the guys make me feel like one when they introduce me to someone. This is him," they say. The guys know who the first one was."

Taki said that when he began sneaking his name and street number onto ice cream trucks in the neighborhood early last summer, nobody else was writing similar graffiti.

"I didn't have a job then," he said, "and you pass the time, you know. I took the form from JULIO 204, but he was doing it for a couple of years then and he was busted and stopped."

He's the King

"I just did it everywhere I went. I still do, though not as much. You don't do it for girls; they don't seem to care. You do it for yourself. You don't go after it to be elected President."

He said he had no idea how many times he had written his name.

Other teen-agers who live on his block are proud of him. "He's the king," a youth lounging on a doorstep said.

"It's got everybody doing it," added Raymond Vargas, a 16-year-old with Afro-style hair. "I like to write my name every once in a while, but not in places where people can get to it and alter it." He said he writes RAY A.O.—for All Over.

Graffiti have had a long history in the city's subways: Kilroy, who was everywhere in World War II, left his mark along with the mus-

taches drawn on advertising posters and various obscenities.

Officials said, however, that the problem had mushroomed during the last two years.

It is also harder to deal with. The Magic Marker and other felt-tip markers are considered indelible on concrete and other rough surfaces in subway stations. Those surfaces are painted over to remove graffiti.

Inside subway cars, new high-powered cleaners can remove almost anything from the polished metal surfaces except India ink.

Floyd Holoway, Transit Authority patrolman who is second vice president of the Transit Patrolmen's Benevolent Association, said that most graffiti appeared just before and just after school hours.

"It's not a major crime," he said. "Most of the time they don't try to talk their way out if they're caught."

He said he had caught

teen-agers form all parts of the city, all races and religions and all economic classes.

The actual offense, the Transit Authority police said, is classed as a violation because it is barred only by Transit Authority rules, not by law. Anyone older than 16 who is caught would get a summons, a spokesman said.

Was Suspended Once

Taki said he had never been caught in the subways. He was once suspended from Harran High School for a day for writing on walls, though, and a Secret Service agent once gave him a stern lecture for writing on a Secret Service car during a parade.

The youth, who said he would enter a local university in September, conceded that his passion for graffiti was not normal. "Since there are no more student deferments, maybe I'll go to a psychiatrist and tell him I'm TAKI 183. I'm sure that will be enough to get me a psychological deferment."

But he added: "I could never retire. I still carry a small Magic Marker around with me."

⁷ El primer que va començar a deixar la seva empremta en les parets mitjançant els *tags* va ser Julio 204, però aquest només va firmar pel seu barri, i no es va obrir a la resta de la ciutat.

⁸ Podem trobar la traducció completa de l'article als annexos (pàgina 59).

Graffiti, art o vandalisme?

Cada vegada el nombre de seguidors del graffiti va anar augmentant, i per això, els graffeters havien d'innovar les seves firmes per tal de fer-les més originals i, d'aquesta manera, més populars. Els *tags* cada vegada eren més grans, fins que van aparèixer les primeres 'peces' (abreviatura de *masterpiece*)⁹ en els trens de Nova York. Poc a poc aquest fenomen es va anar estenent per les ciutats d'Estats Units, i més tard, amb l'arribada del *hip hop* a Europa, el graffiti va envair les ciutats del nostre continent ràpidament, sobretot Amsterdam i Madrid.

Amb el pas dels anys, l'estil original de les lletres ha evolucionat fins abastar un ampli ventall de formes tipogràfiques: l'estil *blockletter*, que consisteix en escriure amb lletres majúscules de gran llegibilitat, el *wildstyle* (estil salvatge), de caràcters distorsionats i entrecreuats entre ells, el conegut *bubble style* (estil bombolla), i l'estil 3D o tridimensional.

*Blockletter de
SENT, al Bronx.*

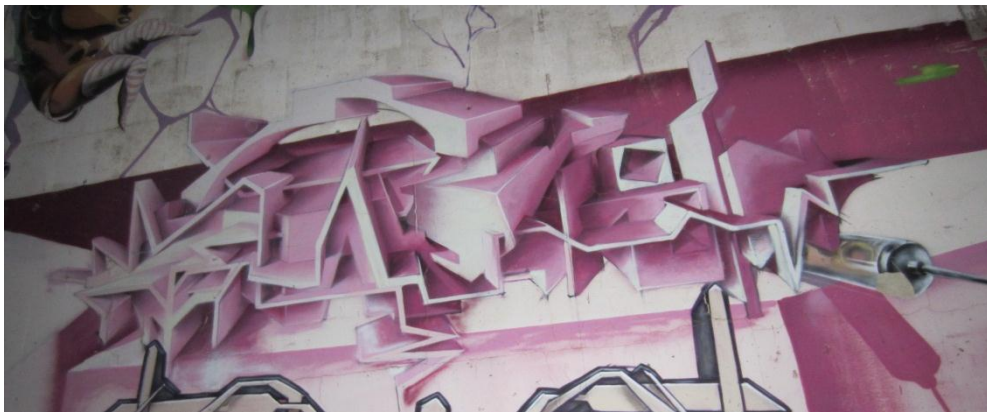
*Wild style de Tram, a les
afores de Raimat (Lleida).¹⁰*

⁹ *Masterpiece*, 'obra mestra'. Els graffeters utilitzen la paraula 'peça', per referir-se a les seves obres.

¹⁰ Fotografia feta per l'autora del treball a l'agost de 2012.

Bubble style de CENOM, a les afores de Raimat (Lleida).¹¹

Graffiti tridimensional en un mural d'Urban Soldierz a la canalització del riu Segre de Lleida.¹²

A més de les lletres, els personatges, que en principi eren elements auxiliars al graffiti, han anat prenent força i actualment són considerats també un gènere dins del graffiti, i moltes vegades un símbol representatiu de l'autor¹³.

L'origen del graffiti a Espanya.

El graffiti espanyol va néixer a la ciutat de Madrid. Una de les característiques que el diferencien de la resta de països europeus és que en els seus inicis no va rebre cap influència del graffiti estatunidenc.

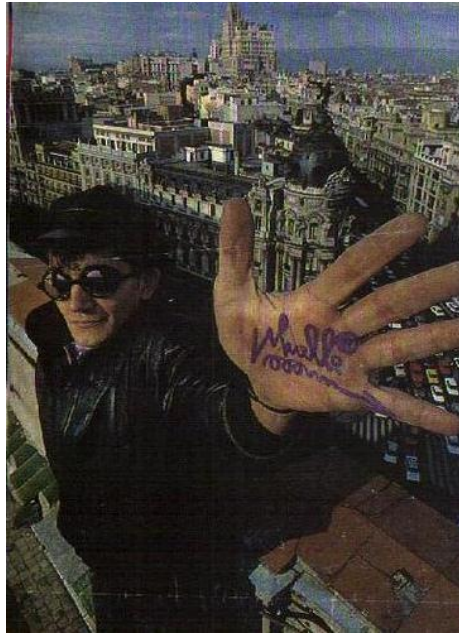
¹¹ Fotografia feta per l'autora del treball, a l'agost de 2012.

¹² Fotografia feta per l'autora del treball, al novembre de 2012.

¹³ Podem trobar informació sobre la importància dels personatges en el graffiti al subapartat d'autors i obres del graffiti a través de l'exemple de *Koralie*.

Graffiti, art o vandalisme?

De la mateixa manera que en la història de Nova York, on tot comença a partir d'un personatge en particular (Taki 183), a Espanya succeeix el mateix amb l'artista *Muelle*.

L'artista Muelle amb el seu tag a la mà.¹⁴

Muelle, el nom real del qual era Juan Carlos Argüello és un artista dels anys 80, nascut a Madrid, que pintava amb aquest nom i dibuixava una característica espiral acabada en una punta amb forma de fletxa a totes les seves firmes. El seu pseudònim prové de la seva època escolar, quan es va comprar una bicicleta amb una molla gegant com a amortidor, i des de llavors tots els seus amics li deien *Muelle*.

Va començar a pintar l'any 1984, i no ho va deixar fins el 1993, dos anys abans de la seva mort, quan creia que el seu missatge ja estava esgotat. Va pintar per tot Madrid en la segona meitat dels anys 80, començant pel seu barri i, poc a poc, estenent-se per tot el país. En un principi sol feia *tags* simples, però després el seu graffiti va evolucionar de la mateixa forma que el graffiti de Nova York: les seves pintades van passar a ser més complexes, amb ombres, diversos colors i amb profunditat. Tot i això, mai va arribar a fer res més que firmes.

El que aquest artista volia en la vida i va buscar fins la seva mort, era tenir drets d'autor per la seva obra i tenir una empremta per imprimir les seves pròpies enganxines que feia normalment a mà.

¹⁴ Imatge extreta de <http://felixmaocho.wordpress.com/2008/06/21/arte-sano-%E2%80%93-el-muelle/>.

Un dels adhesius de Muelle en un metro de Madrid¹⁵

Encara que no va arribar al nivell dels artistes de Nova York, *Muelle* va ser un exemple a seguir per a molts joves espanyols. Així va ser com va néixer l'estil fletxer característic de la ciutat de Madrid, que avui en dia alguns artistes urbans segueixen copiant.

Una altra característica important d'aquest artista era el lloc on deixava les seves firmes. Ho feia sobretot en superfícies molt visibles, parets de solars o tanques publicitàries, aquestes últimes preferiblement ja que considerava el seu "missatge" com un antídoto contra el bombardeig publicitari que inundava la ciutat, evitant de qualsevol manera els llocs culturals o naturals.

Firma evolucionada de Muelle, en un mur abandonat a Madrid.¹⁶

¹⁵ Imatge extreta de <http://www.flickr.com/photos/45194277@N08/4983178507/in/pool-1390468@N23/>

Una de les fites més característiques de *Muelle* va ser quan, l'any 1987, va ser detingut per deixar la seva firma en l'estàtua de "El oso y el madroño"¹⁷ de Madrid poques hores després d'haver-la col·locat. Va ser multat amb 2500 pessetes, però tot i això, ell va defensar la seva innocència davant dels tribunals dient que el seu art urbà justificava el fet de que hagués pintat en l'estàtua. Com a conseqüència d'aparèixer als tribunals, va sortir també al diari, de manera que l'artista anònim va deixar de ser-ho: va passar de ser *Muelle* a ser reconegut públicament com Juan Carlos Argüello.

Un any després, quan els operaris municipals netejaven l'estàtua, tots els andamis que es van utilitzar per netejar-la van aparèixer amb la firma de *Muelle*.

Una nit, l'artista va sortir a firmar al carrer, i mentre pintava va notar la presència d'un Nissan conduït per la policia. Ràpidament va agafar la seva moto, i va començar una fugida esbojarrada per Madrid. Aquesta va acabar quan es va trobar un semàfor en vermell, cosa que el va fer aturar-se i caure en mans de la policia. La conversa que va tenir amb el policia va ser la següent:

-¿Eres tú el que estabas haciendo la pintada?

-¿Qué pintada?

-iHombre, un listillo!

-Sí, era yo.

-¿Tú eres Muelle?

-Sí, ¿por qué?

-¿Te importaría firmarnos un autógrafo?

Amb això veiem que l'artista s'havia guanyat a la gent de la ciutat. Un altre exemple que ho confirma, és el fet que els funcionaris municipals que es dedicaven a esborrar els graffitis respectaven la firma de *Muelle* i esborraven totes les altres.

Des que la gent el tenia com l'heroi del barri pels seus problemes amb la llei i les denúncies a multinacionals que havien copiat la seva firma¹⁸, l'artista, des del seu anonim, va obrir un apartat de correus en el que mestresses de casa, nens i professors enviaven caricatures, firmes amb logos i cartes.

¹⁶ Imatge extreta de <http://felixmaocho.wordpress.com/2008/06/21/arte-sano-%E2%80%93-el-muelle/>.

¹⁷ Escultura de la segona meitat del segle XX, situada a Plaça del Sol de Madrid, enmig del centre històric de la ciutat.

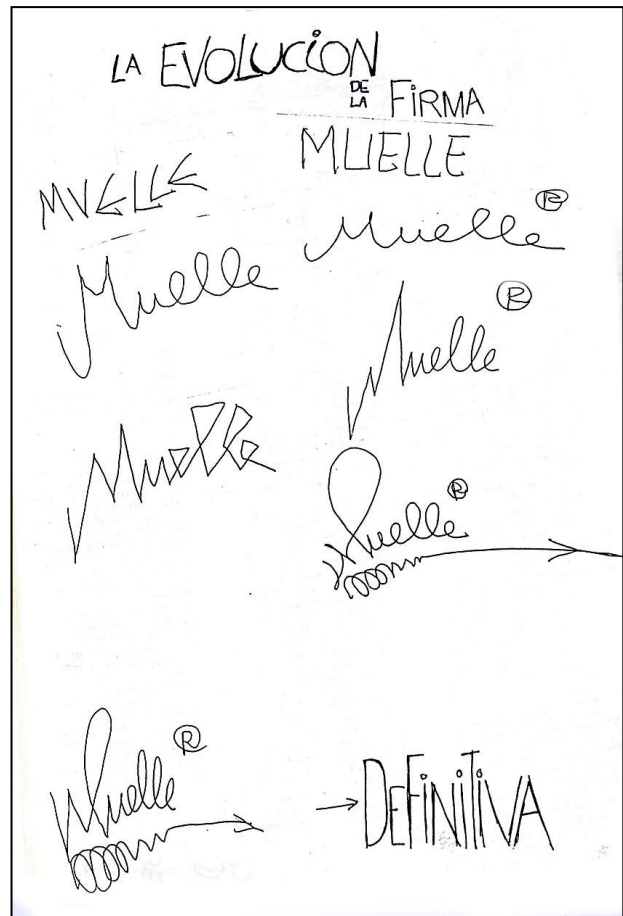
¹⁸ En diverses ocasions algunes empreses van copiar la firma de *Muelle* per a crear el seu logotip, fet que va provocar que l'artista la registrés en la propietat industrial l'any 1985.

En una ocasió, una coneguda fàbrica de matalassos fa oferir al artista cinc milions de pessetes a canvi dels drets de la seva firma, oferta que ell mateix va rebutjar. Aquest fet va emocionar als seus seguidors.

Juan Carlos Argüello, *Muelle*, va morir l'any 1995, quan tenia només 29 anys, víctima d'un càncer de fetge. La seva última obra important va ser una firma de sis colors en una paret de l'autopista M-30 de Madrid, que va fer just abans de retirar-se per sempre del graffiti l'any 1993.

Després de la seva mort, durant alguns anys s'han seguit conservant algunes de les seves firmes per la ciutat. Els artistes actuals les consideren relíquies, tot i que l'ajuntament finalment ha netejat totes les seves obres. En més d'una ocasió s'han pintat murals en la seva memòria i honor, ja que encara ara és considerat un heroi.¹⁹

S'ha de remarcar que el graffiti no s'ha considerat un moviment artístic fins fa poc, i encara ara molta gent es resisteix a fer-ho, ja que generalment s'associa a vandalisme i a marginació social.

¹⁹http://www.valladolidwebmusical.org/graffiti/historia/05historia_spain.html i <http://felixmaocho.wordpress.com/2008/06/21/arte-sano-%E2%80%93-el-muelle/>

3.1.2. Autors i obres

Hi ha una infinitat d'autors que treballen el graffiti. Aquesta tècnica dona molt de sí, és a dir, dona àmplies llibertats a l'autor a l'hora de crear la seva obra, i li permet plasmar el seu estil propi. He triat els següents degut a que en cadascun d'ells es pot aportar un matís nou d'aquesta tècnica.

Cha:

La ciutat de Barcelona és famosa per la seva acolorida cultura del graffiti. *Cha*, a vegades també anomenat *Chanoir*²⁰, és un graffiter nascut a Bogotà, criat a París i resident a Barcelona que s'inspira en pintors com Chagall²¹ i Miró, i en el graffiti dels anys 80 per donar vida a les parets a través dels seus dibuixos ingenus i humorístics, que semblen sortits dels dibuixos animats d'aquells anys.

És conegut principalment pel gat *Cha* que el representa.²²

"Amb el temps, els meus gats van començar a prendre les seves pròpies personalitats i van passar dels carrers parisencs als carrers de Barcelona, on es van fer famosos"²³- explica l'autor.

El seu estil és molt simple i ens recorda amb veritable nostàlgia l'artista nord-americà Keith Haring, esmentat en l'apartat 2.

ONG Crew:

Els artistes moltes vegades poden treballar també en equip, i sovint formen grups o *crews*. L'únic requisit necessari per unir-se a una d'aquestes és saber manejar l'esprai i saber pintar. Hi ha una infinitat de *crews*, i una de les més properes i alhora conegudes que trobem és l'*ONG Crew* de Barcelona.

²⁰ Chanoir, del francès '*cha noir*', que vol dir gat negre.

²¹ Chagall fou un pintor francès, nascut a Bielorrússia l'any 1887.

²² Podem trobar altres obres de *Cha* als annexos (pàgina 61).

²³ Louis Bou (2004).

Graffiti, art o vandalisme?

Quan veiem el nom d'*ONG Crew*, el primer que pensem és "Organització No Governamental", però en realitat les sigles que donen nom al grup signifiquen una altra cosa.

Alguns dels creadors d'aquesta *crew* deien que sentien que eren les ovelles negres del graffiti a Barcelona, ja que el seu estil i la seva manera de pintar s'allunya de la resta d'artistes. Per tant, el nom d'aquest grup significa *Ovejas Negras Crew*.

L'*ONG Crew*, la base de la qual és a Barcelona, està formada per un col·lectiu d'artistes multidisciplinaris, és a dir, que dominen, a més a més de l'art amb esprai, la poesia, el videoart i el disseny gràfic, i es caracteritza sobretot pels seus grans murals sobre superfícies desgastades i murs erosionats.

El seu treball tendeix a l'experimentació, i els temes ideològics principals d'aquest són les calaveres, els somnis i la revolució social, i pretén reflectir un missatge de crítica social i política. La seva obra és plena de colors vius, distorsions gràfiques i, algunes vegades, inclou la tècnica del *collage* amb fragments de fusta, guix i paper.²⁴

Mural d'*ONG Crew* a Barcelona.²⁵

En aquest mural observem la presència de colors cridaners i de les distorsions gràfiques dels personatges que hi apareixen.

²⁴ Podem trobar altres obres de *ONG Crew* als annexos (pàgina 61).

²⁵ Imatge extreta de <http://muroshablados.es/archives/544>.

Graffiti, art o vandalisme?

Anteriorment hem vist que el grup està format també per membres que saben manejar el videoart i el disseny gràfic, a continuació en veiem un exemple:

Cartell fet per Zosen, membre del grup ONG.

Aquest cartell imprès és un exemple de crítica social fet per Zosen, artista nascut a Buenos Aires que va passar a formar part de l'ONG Crew l'any 2001.

Koralie:

Els personatges poc a poc han anat adquirint una gran importància dins del món de l'art urbà, i són considerats, moltes vegades, un símbol representatiu de l'autor, com un logotip de l'artista que el diferencia dels altres i el fa fàcilment recognoscible.

L'artista Koralie serveix per explicar aquest aspecte en concret dins de la tècnica del graffiti.

Koralie és una artista que va néixer l'any 1977 a Montpel·lier, i actualment estudia i treballa a Brooklyn, Nova York.

Va cursar Art i Arquitectura en la seva època universitària, i va treballar més tard com a dissenyadora gràfica, però, en veure que no li agradava el que feia, va decidir dedicar-se exclusivament a l'art.

En els seus inicis ella preferia pintar sobre un llenç, i certament no sentia una atracció cap a l'art del graffiti. L'any 1999, a Tolouse, on vivia en aquell

Graffiti, art o vandalisme?

moment, va conèixer les *Truskool Crew*²⁶, que la van encoratjar per pintar el seu primer mural.

L'any 2008, en una de les seves exposicions²⁷, anomenada *After the Rain*, que va tenir lloc a la galeria Joshua Liner de Nova York, explicava, a través del seu art, la història de set personatges que representen la seva personalitat, cadascun d'ells simbolitzant els set colors que formen part del seu "arc de Sant Martí interior": "Rússia", blava i tímida, "Algae", verda i natural, "Inaya", groga i feliç, "Nitsuko", rosa i innocent, "Bella-Rosa", vermella i apassionada, "Omaha", gris i urbana, i per últim "Wendy Sue", de color negre.

Els set personatges de l'exposició After the Rain, d'esquerra a dreta en l'ordre que són explicats.

²⁶ Truskool Crew era un grup de tres noies, els noms artístics de les quals eren Fafi, Lus, i Kat, que es dedicaven al graffiti.

²⁷ Alguns graffiters realitzen exposicions del seu art en galeries. Aquesta és l'altra banda de l'art urbà, que mostra que aquest cada cop més és considerat art i no vandalisme. En els annexos (pàgina 62) trobem una entrevista on Koralié, i el seu company Supakitch, mostren la seva visió de l'art urbà, tant en les galeries com en els murs de forma il·legal.

Com podem veure en aquestes obres²⁸, l'artista s'inspira en il·lustracions japoneses per crear les seves pròpies geishes, que són els personatges que la representen. Mitjançant aquests, ha aconseguit crear una icona gràfica, resultant de mesclar sensualitat i modèstia, elegància i colors vius.

El coneixement de la tècnica fotogràfica i del disseny gràfic a través de l'ordinador, li ha permès millorar i innovar en el seu estil, crear nous dissenys per les seves geishes i fer-los completament simètrics i harmònics, cosa que era, des d'un principi, un dels seus objectius.

Li agrada variar en la utilització de tècniques i mitjans, passa del llenç a la paret, de la paret al disseny gràfic amb l'ordinador, i d'aquest al llenç una altra vegada.

Amb aquesta declaració ens ofereix una visió personal del seu art:

"...crec fermament en la cita de Victor Hugo que diu 'els nostres somnis són els que reflecteixen el millor de nosaltres'. Sóc una somiadora i transcrib les meves fantasies mesclant universos que mai s'haurien de trobar. Barrejo aspectes tant gràfics com culturals de diferents països i costums, i art folklòric, ja sigui antic o contemporani.

M'encanten els vestits, els barrets, les joies, elements tradicionals com les trenes africanes, els quimonos japonesos, els 'boubou'²⁹ africans, vestits de núvia indis, típics rínxols anglesos, objectes dels indis americans, aspectes relacionats amb Maria Antonieta, cinturons 'obi'³⁰, clips, gravats japonesos, canelobres,... He creat una icona gràfica, meitat sensualitat/meitat tímidesa, i l'he anomenat Geishka, una barreja de les tímides geishes japoneses, un brillant personatge de Manga i una elegant nina russa. [...] També m'inspiro en els mandales budistes³¹ per la seva forma geomètrica, la seva composició repetitiva i la manera com són fetes: amb molta precisió."³²

²⁸ Podem trobar altres exemples d'obres de *Koralie* als annexos (pàgina 64).

²⁹ El 'boubou' africà és un turbant fet amb teles de colors que es posen algunes dones al cap.

³⁰ Aquests cinturons formen part d'una vestimenta japonesa anomenada 'obi' que duïen les geishes.

³¹ Un mandala, literalment 'cercle', és un dibuix, pintura o baix relleu amb trets geomètrics que es desenvolupa a partir d'un punt central fins a formar una figura circular. S'hi troben eixos de simetria de manera que tot el dibuix està subordinat i equidistant respecte el punt central.

³² Informació extreta de www.koralie.net i de <http://www.galerielj.com/eng/presse/koralie07PR.pdf>.

3.2. Stencil graffiti

L'*stencil graffiti* és una tècnica artística que, com el seu nom indica, es caracteritza per utilitzar plantilles d'un material rígid com per exemple làmines de cartró, metall o plàstic amb un dibuix retallat, per tal de que al passar l'esprai aquest quedi reflectit a la superfície de darrera.

Aquells qui utilitzen aquesta tècnica tenen diverses motivacions: per alguns és una manera fàcil de mostrar un missatge polític, i per a altres és una forma de fer publicitat d'alguna cosa o promocionar-se a ells mateixos com a artistes.

Louis Bou, autor del llibre *Street Art*, ens revela la fórmula de l'*stencil graffiti*:

- "Així doncs, l'artista que treballa amb plantilles tan sols necessita tres elements bàsics per crear la seva obra: IDEA + PLANTILLA + ESPRAI".

Una mateixa plantilla s'utilitza un gran nombre de vegades per tal de que adquireixin més prestigi i popularitat.³³

3.2.1. Història de l'*stencil graffiti*

La primera mostra d'utilització d'aquesta tècnica es troba a la Cova de les Mans, situada a la província de Santa Cruz a Argentina, i data de l'any 1750 aC.

Entre les pintures rupestres d'aquesta cova podem trobar unes mans pintades de manera semblant a la dels artistes d'*stencil*, on la plantilla són les mateixes mans, fetes amb ossos foradats.

³³ Louis Bou (2008), p.10-31.

Pintures rupestres a la Cova de les Mans.

Aquesta tècnica es va utilitzar també durant la primera i la segona Guerra Mundial per marcar i identificar les caixes d'armament de l'exèrcit nord-americà, i els moviments feixistes italians l'usaven com a una manera de difondre missatges propagandístics. Tot i això, l'origen de l'*stencil graffiti* com a mitjà d'expressió artística va tenir lloc a París a principis dels anys noranta. Aquesta ciutat volia distanciar-se del graffiti de Nova York, el qual havia sigut fins llavors l'únic llenç disponible per als artistes urbans. A partir de llavors aquesta tècnica va adquirir més solidesa i va començar a practicar-se massivament per un gran nombre de seguidors.

3.2.2. Autors i obres

BToy:

Andrea Michaelsson, coneguda com BToy és una artista nascuda a Barcelona que va iniciar-se en el món de l'art urbà l'any 2000. Utilitza plantilles com a principal mitjà d'expressió per plasmar les seves idees en les parets de la Ciutat Comtal. Prenent com a inspiració la figura de la geisha i la cultura japonesa crea plantilles molt sofisticades usant com a

Graffiti, art o vandalisme?

mínim tres colors, obtenint així uns resultats molt interessants i d'una qualitat admirable.³⁴

Utilitza també la tècnica de la pintura acrílica per crear personatges inspirats en el Manga, que es mescla a la perfecció amb les plantilles.

Stencil de BToy representant a l'actriu Elisabeth Taylor, a Londres.

Els seus cartells, murals, gravats, llenços i *stencils* –molts d'ells representant icones femenines de la cultura pop- es poden trobar als carrers i galeries d'Espanya, així com a la resta d'Europa, a l'Amèrica Llatina i a Indonèsia.³⁵

En una entrevista per la web www.artsmania.wordpress.com, l'artista explica les seves influències:

"El meu art està influenciat per les fotografies de Cartier-Bresson³⁶ i la seva composició. Aquest aspecte és un dels que tinc més en compte quan pinto. [...] A vegades utilitzo fotografies d'actrius de Hollywood com Clara Bow i Louise Brooks."³⁷

³⁴ Podem trobar altres obres de l'artista als annexos (pàgina 65).

³⁵ Informació extreta de la pàgina web oficial de l'artista: <http://www.btoy.es/>.

³⁶ Herni Cartier-Bresson fou un cèlebre fotògraf francès del segle XX a qui molts consideren el pare del fotoreportatge. Durant la seva carrera va tenir l'oportunitat de fotografiar a personatges com Marie Curie, Pablo Picasso i Ernesto Guevara entre d'altres.

³⁷ Informació extreta de <http://artsmania.wordpress.com/2012/07/20/interview-with-btoy-andrea-michaelsson/>

Stencil de Btoy al Passeig de Gràcia de Barcelona.

Banksy:

Banksy és el pseudònim d'un artista urbà d'Anglaterra, pintor, activista polític i director de cinema. Es creu que va nàixer a Yate, una població propera a Bristol, als voltants dels anys 70, tot i que, al ser anònim, les seves dades biogràfiques no estan comprovades i no es saben amb certesa.

El seu art es caracteritza per ser molt polèmic i satíric³⁸.

Va començar pintant amb un estil de graffiti tradicional, per passar-se a l'*stencil* després d'un desagradable problema: va ser abandonat per la resta del seu grup ja que ell pintava molt poc a poc, i va haver d'amagar-se de la policia sota un tren durant sis hores, per a que no el trobessin.

Ara mateix no podem parlar de l'*stencil art* sense nombrar-lo, ja que és un dels que han ajudat a estendre i a donar a conèixer aquesta tècnica.

Les plantilles li han permès convertir el seu humor en un fort impacte visual.

³⁸ Podem trobar altres obres de l'autor als annexos (pàgina 66).

La seva fama és tan gran que fins i tot els mitjans de comunicació nacionals el segueixen en tot el que fa. D'aquesta manera, recentment les seves pintures han sigut detectades i esborrades, tant les que va fer al museu del Louvre, com les del Tate Britain. Segons l'artista "passar per tot el procés de selecció per tenir una obra exposada ha de ser bastant avorrit; és molt més divertit arribar i posar-la allí un mateix".

Una altra fita molt coneguda de l'artista va consistir en uns graffitis pintats sobre animals, per tal de denunciar la situació en que es troben alguns d'aquests en els zoos.

L'esperit de *Banksy* és present en els seus llibres més venuts, *Existencialism* i *Banging Your Head Against A Brick Wall*, i en les exposicions que ha organitzat ell mateix, com l'anomenada *Brandalism*, a Londres l'any 2003.

A través del missatge de les seves accions i obres, és capaç de mantenir un to polític al mateix temps que assegurar-se de que s'entén el seu humor.

Una de les seves últimes obres va ser realitzada al mur que separa el territori d'Israel amb el de Palestina³⁹, on hi va representar un seguit de paisatges i platges paradisiàques simbolitzant la llibertat que es tenia en un passat però no en el present.

Stencil de Banksy a Londres.

³⁹ El mur de Cisjordània és una barrera no finalitzada, construïda pel Govern Israelità, que separa Israel de Palestina, i que impedeix el pas de la població d'una banda a l'altra. El projecte final estima la seva longitud total en 721 km.

Obres de Banksy en el mur de Cisjordània

3.3. Sticker art

L'ús d'etiquetes adhesives com a suport de textos o imatges impreses dóna lloc al nom d'aquesta tècnica, *l'sticker art*.

És, sense cap mena de dubte, una de les tècniques més ràpides i discretes, juntament amb *l'stencil graffiti*, dins del món de l'art urbà. No hi ha res més fàcil que treure de la motxilla un conjunt d'adhesius i enganxar-los allí on vulguem evitant el risc de ser enxampats per la policia.

Gairebé tots els artistes utilitzen aquesta tècnica com un camí més per deixar la seva petjada en els carrers, per tant, podem dir que *l'sticker* és una espècie de *tag* semi-industrialitzat, ja que es poden fabricar còmodament a casa amb l'ajut de l'ordinador i

una impressora làser. No hi ha quasi artistes que es dediquin únicament a aquesta tècnica, és més aviat secundària, i de complementació a les altres.

Trobem tot tipus d'adhesius, des dels més rudimentaris fets amb fotocòpies o dibuixats a mà sobre una superfície adhesiva, fins els més sofisticats fets amb quadricromia⁴⁰. Podem dir que l'*sticker art* no engloba tan sols els típics adhesius, si no que tota aquella obra que pot ser enganxada en un àmbit urbà sobre qualsevol superfície, és a dir, des de pòsters fins els divertits mosaics de *Space Invaders*, que explicaré més endavant.

Dins d'aquesta modalitat, el pòster de grans dimensions és considerat una obra mestra per dues raons; primerament, l'impacte visual que provoca es notablement superior al dels adhesius convencionals, i en segon lloc, la dificultat que presenta enganxar el pòster, transportar el cubell de pegament i la brotxa a llocs de difícil accés i, sovint, perillosos degut a l'altura.

2.3.1 Autors i obres

Space invaders:

Els marcians típics de les màquines de videojocs dels anys 80 són la inspiració d'aquest artista de París. Aquest és conegut, cada cop més, arreu del món degut a la seva originalitat i innovació en aquesta modalitat d'art de carrer.

⁴⁰ La quadricromia és la impressió feta en quatre colors, tres dels quals són els de la tricromia, el groc, el magenta i el cian, i el quart és el negre o un altre color fosc. A partir de la mescla d'aquests quatre colors, amb menys o més quantitats, podem obtenir qualsevol color existent.

*Space Invader a la Via del Vaticà a Roma.*⁴¹

La seva obra consisteix en marcians fets amb petites tessel·les que formen el mosaic, i que envaeixen ja les principals ciutats de tot el món, com veurem després. Estan situats en llocs amagats i inaccessibles, per la qual cosa trobar una de les seves obres pot ser tota una aventura per a aquells a qui els agrada aquest tipus d'art.⁴²

Aquest artista cada cop té més seguidors que busquen les seves obres, per això, si visitem alguna de les moltes ciutats envaïdes, podem comprar un mapa que ens indica la situació de cadascun dels mosaics i jugar a trobar-los.

Els materials que utilitza, tant per fer el mosaic com per fixar-lo en una paret permeten que la seva obra duri molt més temps exposada al lloc on ha sigut realitzada, i dificulten la retirada d'aquesta.

Mapa de les ciutats envaïdes per aquest moviment artístic.

⁴¹ Imatge feta per l'autora del treball durant el viatge de final de curs a Roma, al novembre de 2012.

⁴² Podem trobar més exemples de *Space Invaders* als annexos (pàgina 67).

Graffiti, art o vandalisme?

Mapes de la situació dels Space Invaders a les ciutats de París i de Bilbao.

Above:

"Tot el món ha vist abans una fletxa que apunta cap amunt sense parar-s'hi a pensar gaire, però quan un es veu enfrontat a una fletxa pintada en una paret, o que passa pel carrer sobre un camió, un comença a preguntar-se què significa tot allò", explica aquest autor. ⁴³

Above va començar a pintar el seu nom amb esprai en els trens de Califòrnia. Quan estudiava a París, va cobrir la ciutat amb les seves fletxes utilitzant diverses tècniques, entre elles l'*sticker art*.

Actualment ha retornat al seu país d'origen, els Estats Units, on ha seguit immers en el món de l'art de carrer.

Aquest autor va prendre com a referència la fletxa, una icona perfectament reconeixible per l'ésser humà, per desenvolupar el seu estil. En la seva pàgina web, explica que la vida està plena de reptes, pors i dubtes, i la fletxa representa en certa manera l'empenta que tothom necessita per superar aquests obstacles.

Dissenya en el seu estudi les fletxes per després penjar-les en els cables d'alta tensió de les ciutats, enganxar-les a qualsevol superfície del carrer, fins i tot en els transports públics.⁴⁴

⁴³ Nicholas Ganz (2004) i Louis Bou (2008).

⁴⁴ Informació extreta de la pàgina web oficial de l'autor: <http://goabove.com>
Podem trobar més obres de l'autor als annexos (pàgina 68).

Graffiti, art o vandalisme?

Obra d'Above anomenada "Shoe Tree" a Nevada, EEUU.⁴⁵

⁴⁵ Imatge extreta de: http://goabove.com/arrows_arrows_and_more_arrows.html

4. MATERIALS

En general i en la majoria de casos, els graffeters utilitzen l'esprai per a fer els seus treballs, però també podem trobar graffitis pintats amb pintura plàstica (rodets o brotxes).⁴⁶

Normalment la pintura plàstica s'usa per pintar primer sobre la paret i així poder pintar després el graffiti amb l'esprai sobre una base clara i neta.

Hi ha també qui l'utilitza per pintar grans graffitis, ja que permet cobrir grans superfícies amb poc temps, en comparació amb la superfície que pot cobrir l'esprai.

Per als *tags* s'utilitzen normalment retoladors amb una tinta més resistent que fa més difícil eliminar-los.

Com he vist en apartats anteriors, les varietats d'art urbà impliquen la utilització de diferents materials:

-Per a la fabricació de plantilles en l'*stencil graffiti* s'empra un plàstic resistent o altres materials com el cartró.

-En l'*sticker art* s'intenta crear adhesius el més resistent i difícil de desenganxar possible.

4.1. L'ESPRAI

L'esprai és el material més utilitzat en el món del graffiti i de l'art urbà. A continuació expliquem breument la seva història:

Quan l'art del graffiti va iniciar-se, hi havien moltes marques diferents d'esprais. Aquests no estaven pensat per pintar murs, sinó per pintar metalls, plàstics i altres materials utilitzats en la indústria.

El que els graffeters buscaven en aquests és alta pressió per tal de cobrir la màxima superfície possible i que l'esprai contingués una quantitat generosa de pintura.

A Espanya, una de les marques més venudes era la marca *Felton*, que tenia un gran prestigi per la seva qualitat.

⁴⁶ Trobem un exemple d'ús de pintures plàstiques a l'apartat 6.1.

Graffiti, art o vandalisme?

El director d'aquesta empresa, Jordi Rubio, va adonar-se que la major part dels seus compradors eren graffiters, i va decidir fundar, l'any 1994, una nova empresa dedicada exclusivament al graffiti, la mundialment coneguda *Montana*. Ràpidament es va córrer la veu, i un gran nombre d'artistes d'arreu d'Europa (França, Alemanya, Suïssa i Itàlia sobretot) van anar a Barcelona a comprar elevades quantitats de producte *Montana* per endur-se'l al seu país. Actualment, la marca *Montana* segueix essent la més venuda a Espanya, i ha sabut mantenir el seu prestigi al llarg d'aquests anys, innovant amb productes cada cop més i més competents.⁴⁷

Logotip de la marca Montana.

Diferents tipus d'esprais Montana.

Botiga de Montana Colors a Barcelona.

⁴⁷ Informació extreta de la pàgina oficial de *Montana*: www.montanacolors.com

5. L'IMPACTE MEDIAMBIENTAL DEL GRAFFITI

En els temps en què ens trobem, en els quals el medi ambient i l'ecologisme són cada vegada més presents, no podia faltar en el treball un apartat en què es nombrés aquest aspecte.

Antigament, tots els aerosols contenien un compost de fluor anomenat CFC (clorofluorocarburi), que, entre altres, contribuïen en l'escalfament global.

El CFC és un gas usat com líquid refrigerant i sobretot com propulsor dels aerosols. La seva comercialització va iniciar-se l'any 1932, i no va ser fins el 1973 quan es va descobrir la toxicitat del producte i els danys que provocava a la capa d'ozó.

A partir de llavors, els productes contenidors de CFC s'han anat retirant del mercat fins el punt que en alguns països han estat prohibits.

Es pot dir que el graffiti, en part, ha sigut causant del forat en la capa d'ozó degut a la seva utilització durant 40 anys aproximadament.

Tot i això, actualment els esprais són totalment lliures de CFC, i en el seu lloc s'utilitzen propulsors alternatius que no contaminen.

Esprais Montana gastats.⁴⁸

L'únic que contamina avui en dia dels aerosols és el seu envàs. Aquest no pot ser reomplert després del seu ús, i per tant, s'ha de llençar en punts de reciclatge especials per aquest tipus d'envàs.

És altament contaminant per la naturalesa, ja que pot tardar milers d'anys en degradar-se, i, en el pitjor dels casos, si aquest entra en contacte amb un riu, pot ser molt més nociu i contaminar tant l'aigua com la natura. La pintura sobrant és també molt contaminant i pot tenir conseqüències nocives sobre la biodiversitat propera al lloc on es llença.

Per evitar l'impacte mediambiental, l'empresa *Montana*, per exemple, té en les seves botigues un contenidor especial per tirar els esprais gastats.

⁴⁸ Mostra d'esprais trobats a les afores de Raimat (Lleida).
Fotografia feta per l'autora del treball.

Graffiti, art o vandalisme?

Pel que fa a la salut de les persones, els esprais aerosols que s'utilitzen per pintar graffiti poden tenir alguns efectes si es fan servir de manera prolongada i sense cap tipus de protecció:

-Sobre la pell: eliminació del greix de la pell, envermelliment, ampolles, reaccions al·lèrgiques o dermatitis.

-En relació amb la respiració: irritació de la mucosa i del sistema respiratori.

També poden causar símptomes com mals de cap, vertigen, fatiga, debilitat muscular, somnolència i en casos molt extrems pèrdua del coneixement.

Per evitar aquests símptomes, s'han d'utilitzar guants per tal de protegir la pell, i màscares protectores de les vies respiratòries. Les marques de pintura i aerosols solen tenir a la venda també productes d'aquest tipus.

Tot i això, la major part de graffeters normalment no prenen mesures de protecció a l'hora de pintar els seus graffitis. Només alguns ho fan quan han de pintar en espais molt tancats i sense ventilació, ja que en aquests casos l'impacte sobre l'organisme pot ser molt fort, causant mals de cap i irritació de la mucosa i el sistema respiratori.⁴⁹

⁴⁹ Informació extreta de <http://www.villaallendeonline.com/noticia/268/Grafiti-y.html>.

6. L'ART URBÀ A LLEIDA

L'art urbà és present en tots i cadascun dels països, ciutats i barris del món. Per aquest motiu he basat el meu treball de camp en la investigació i l'anàlisi de l'art urbà a la ciutat de Lleida, diferenciant l'art il·legal del legal.

6.1. Art il·legal en la nostra ciutat

Durant els mesos d'estiu, he estat fotografiant diverses mostres d'art urbà tant legal com il·legal, sobretot de les tècniques explicades en aquest treball, que ens ensenya la ciutat de Lleida.

En aquest apartat veurem un recull d'exemples d'art no legal a la ciutat més propera, Lleida, organitzades per tècniques i per autors.⁵⁰

6.1.1. Graffiti

He pogut comprovar que el graffiti a Lleida és el tipus d'art urbà que més abunda.

La zona més popular entre els graffiters és la de la canalització del riu Segre, on hi ha una llarga zona de murs on s'acumulen la major part dels graffitis de la ciutat.

Exemple 1:

Graffiti de Món Mort als murs de la canalització del riu, a la zona de Pardinyes.

⁵⁰ Totes les fotografies d'aquest apartat han estat fetes per l'autora del treball durant els mesos de juliol i agost de 2012.

Món mort és un grup d'artistes de Lleida, caracteritzats per l'aparició de calaveres en tots els seus graffitis. Han pintat obres molt simples, però també algunes on, sota la seva aparent senzillesa, s'amaguen alguns detalls. En algunes es pretén expressar una crítica a la societat actual.

En la fotografia de la dreta, que és una ampliació de la de la pàgina anterior, podem veure que les lletres estan fetes amb rodets o brotxa, i en la part superior esquerra trobem el logotip de l'artista *Món Mort*, una calavera blanca simple, que és present en la major part de les seves obres.

En aquest graffiti s'han emprat únicament tres colors, el rosa, el blanc i el negre, aplicats sobre una base blanca, pintada prèviament per l'autor.

Si observem de més a prop la calavera central podem adonar-nos de la presència dels detalls amagats, com la figura d'una dona en el nas de la calavera, o dos ratolins, un a l'ull esquerre de la calavera, i l'altre a la part inferior.

Graffiti, art o vandalisme?

Altres obres de *Món Mort* a Lleida:

Graffiti de Món Mort al mur de la canalització del riu Segre de Lleida.

Graffiti de Món Mort, juntament amb La Ira, a l'Avinguda Prat de la Riba.

Graffiti de Món Mort en un mur de la canalització del riu Segre de Lleida.

Exemple 2:

Graffiti de Tram, situat a les afores de Raimat (Lleida), fet l'any 2011.

Tram és un artista del qual no es sap la procedència, però els únics graffitis que he aconseguit trobar d'aquest autor es troben a les afores de la localitat de Raimat.

Els graffitis de *Tram* compleixen totes les característiques de l'estil *Wildstyle*⁵¹.

És un estil rebuscat i enginyós. Així doncs, requereix un nivell d'experiència per part del graffiter més gran que el que es necessita per a qualsevol altre estil.

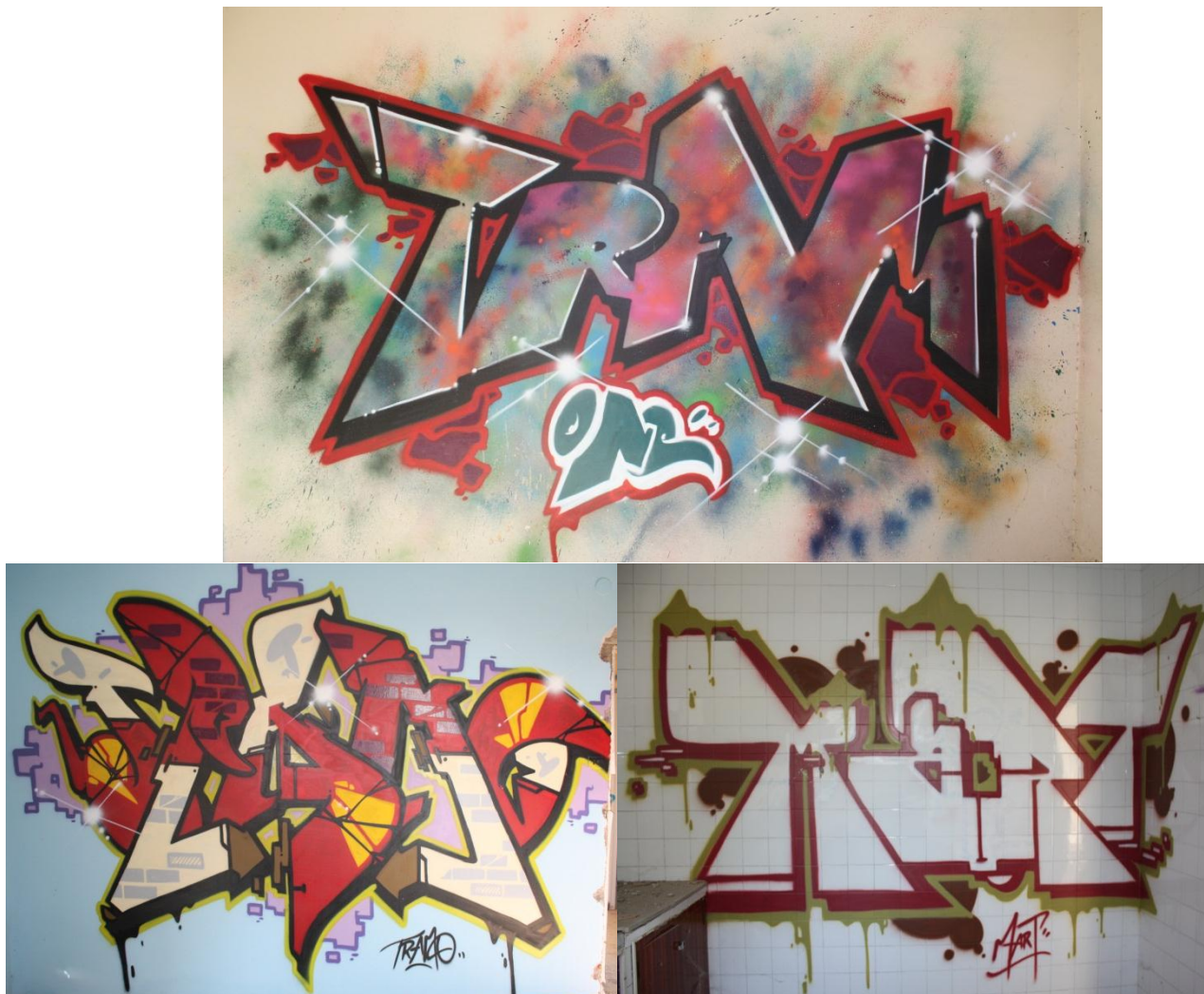
En aquest tipus de graffiti es barregen les lletres, de manera que per les persones alienes al món de l'art urbà resulta impossible llegir-lo.

Utilitza normalment una àmplia diversitat de colors.

⁵¹ Aquest estil és esmentat en l'apartat 3.3.1, i exemplificat amb un graffiti de *Tram*.

Graffiti, art o vandalisme?

Altres obres de *Tram*:

Graffitis de Tram a les afores de Raimat (Lleida), fets l'any 2011.

El graffiti de la imatge superior és un bon exemple de la gran varietat de colors que l'autor utilitza, i el de la part esquerra a baix exemplifica la superposició i barreja de lletres.

La firma del graffiti de la imatge de la dreta és diferent a la resta; veiem que l'autor signa com a *Mart*, enlloc de com a *Tram*, per tal d'afegir una dificultat a l'hora d'identificar-lo, tot i que, per l'estil i la forma de les seves lletres, ho podem fer ràpidament.

Exemple 3:

Graffiti de Sikone, Sweet i Saiko en un dels ponts del riu Segre de Lleida.

Sikone, Sweet i Saiko formen un grup del qual no he pogut esbrinar el nom. Podem veure que en algunes de les seves obres apareixen les sigles *LSD*, però no sé amb certesa si aquest és el nom del grup. Pinten graffitis amb personatges de l'estil al que apareix en la fotografia, per això he pogut relacionar les obres que veurem tot seguit amb aquesta *crew*. Utilitza pocs colors per les seves obres, ja que dóna més importància al dibuix i a les formes que no al color. Aquest grup duu a terme graffitis més complexos que els que s'han mostrat anteriorment de *Món Mort*, per exemple.

En la imatge, el graffiti d'aquest grup és l'assenyalat entre claudàtors, cobreix la zona inferior del mur i està pintat sobre una base gris. Es destaca que és una de les obres més recents del grup, data de l'any 2012. La resta d'obres que he trobat són més antigues i el seu color està més desgastat.

Si s'examina més detalladament l'obra s'aprecia un fons urbà. Tot seguit veurem una ampliació de la imatge de dalt, on

es veu aquest fons urbanístic i les lletres *LSD* a la gorra del personatge.

Graffiti, art o vandalisme?

Altres obres de *LSD* a Lleida:

Aquesta obra és únicament d'un dels membres del grup, *Saiko*. L'he seleccionat degut a que és una bona mostra de com l'art urbà juga amb el paisatge urbà, utilitzant-lo com a element que participa en l'obra: fa agafar a la part de l'esquerra del mur la forma d'un esprai.

En aquesta obra, el grup no ha deixat cap símbol de que en sigui l'autor. Tot i això, l'estil del dibuix del personatge identifiquen, sense cap mena de dubte, l'obra amb aquesta *crew*.

Graffiti, art o vandalisme?

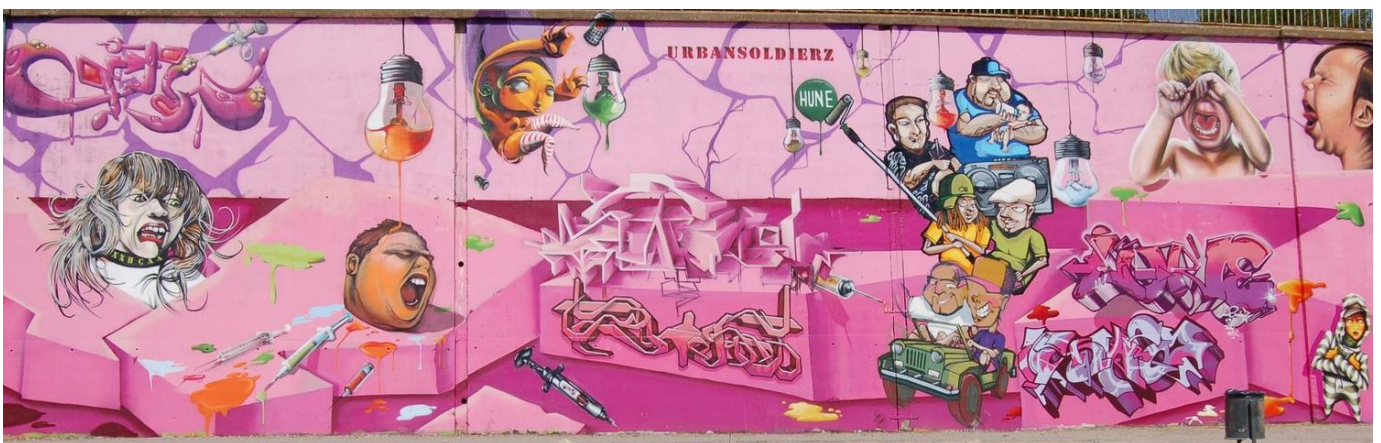

Per acabar, un exemple més que segueix la mateixa línia que les anteriors. En aquesta també hi apareixen les sigles *LSD* amb lletres blanques a la part dreta de la imatge, tot i que estan desgastades i són difícils d'entendre.

No he pogut esbrinar si els autors d'aquestes obres tenien la intenció d'expressar una idea concreta.

Exemple 4:

Urban Soldierz és un col·lectiu d'artistes del graffiti procedent de Lleida. Van començar a mostrar el seu art a finals dels anys 80 i a principis del 90 per separat, i l'any 2004 *Urban Soldierz* va ser fundat per l'artista *Vladiartwork*.⁵² Aquest grup era format per *Cruel*, *Rulo*, *Keke*, *Saz Sermón*, *Vladiartwork*, *Fil*, *Zulu*, *Danger*, *3Fasik*, *Sher* i *Nine*, tot i que a vegades col·laboraren amb altres artistes per fer grans murals, com els que veurem a continuació:

Mural de *Urban Soldierz* a la canalització del riu Segre, a la zona del barri de Pardinyes.

⁵² Informació extreta de la pàgina web oficial d'*Urban Soldierz*: www.urbansoldierz.com

Graffiti, art o vandalisme?

En aquest gran mural, pintat sobre una base més complexa que les que hem vist fins ara, de tonalitats rosa i magenta, podem veure diversos elements d'estils molt diferents. Tot seguit n'analitzarem alguns:

A la part superior esquerra del mural, trobem aquestes lletres que sorprenen per la seva forma abstracta. Són característiques de l'artista *Fil*.⁵³

A la part superior dreta del mural, podem veure dos personatges, d'estil molt realista. Aquest estil és característic d'alguns dels components del grup.

Mural d'Urban Soldierz a la canalització del riu Segre, a Lleida.

⁵³ Es poden trobar més exemples de graffitis de *Fil* als annexos (pàgina 69).

Graffiti, art o vandalisme?

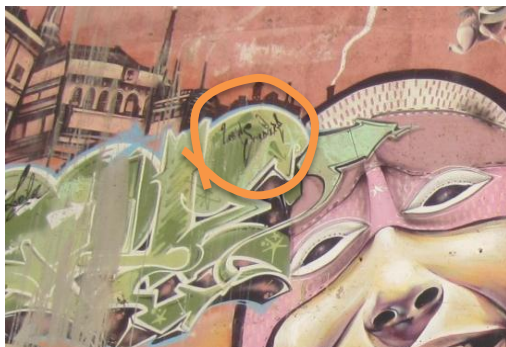
Aquest mural segueix la línia del que s'ha mostrat a la pàgina anterior, hi apareixen molts elements de diferents estils.

En la imatge de la dreta es pot veure la part restant del mural, que no apareix en la imatge anterior.

Per poder identificar l'autor dels graffitis ens hem de fixar acuradament en els detalls, ja que gairebé sempre hi apareix algun símbol o alguna firma que ens diu l'autor de l'obra.

En aquest cas, la firma *Urban Soldierz*, feta amb retolador, es troba amagada dins d'un element del mural.

En aquesta ampliació del mural, senyalada mitjançant un cercle taronja, veiem la firma del grup *Urban Soldierz*.

Graffiti, art o vandalisme?

6.1.2. *Stencil* graffiti

Aquest tipus d'art urbà no està molt estès en la ciutat de Lleida. Tot i això, podem trobar alguns exemples molt simples d'art urbà mitjançant plantilles.

Exemple 1:

Stencil situat al carrer La Palma de Lleida.

Exemple 2:

Stencil a la cantonada del carrer del Correu Vell de Lleida.

Graffiti, art o vandalisme?

Exemple 3:

Stencil firmat per Hombres Grises al carrer de Segarra de Lleida.

Exemple 4:

Stencil al carrer La Palma de Lleida.

Exemple 5:

Stencils de NAOJ als carrers Joan Baget (imatge inferior esquerra), Maragall (imatges superiors) i Bisbe Messeguer (imatge inferior dreta).

NAOJ és un artista de Lleida, que s'ha introduït en el món de l'*street art* recentment, i que practica les tres tècniques d'art urbà que s'han explicat en el treball, el graffiti⁵⁴, l'*stencil* i l'*sticker*.

Els *stencils* d'aquest artista tenen la intenció de transmetre un missatge.

En les imatges de l'esquerra veiem una calavera, feta amb una plantilla. Aquesta calavera representa a Jesús, ja que amb la seva mà esquerra està fent el símbol de benedicció, que ens diu '*Cree solo en ti*'.

En les imatges de la dreta, veiem una calavera, emmarcada en una televisió, que ens diu '*Os engañan*'.

NAOJ amb aquestes obres ens expressa una crítica cap a la política i la religió del nostre país.

⁵⁴ Es poden trobar exemples de graffiti de l'artista NAOJ als annexos.

Graffiti, art o vandalisme?

Com hem pogut veure amb aquests cinc exemples, l'art de l'*stencil* a Lleida no està gens desenvolupat. Els *stencils* són molt simples, utilitzen només un sol color, en aquests casos el negre, i no mostren cap missatge clar, exceptuant-ne l'últim exemple del recent artista *NAOJ*.

6.1.3. *Sticker art*

Adhesiu de NAOJ al carrer Llopis de Lleida.

Com ja s'ha dit, *NAOJ* és dels pocs artistes lleidatans que practiquen les tres tècniques exposades en el treball.

En la imatge de dalt, trobem un exemple d'*sticker art* de l'artista. És l'únic que he trobat pels carrers de Lleida.

6.2. Art legal en la nostra ciutat

Cada vegada més l'art urbà s'està introduint en la societat de manera més ben vista. Quan arriba la nit, passejant pels carrers podem trobar cada cop més que les persianes de molts establiments estan decorades amb graffitis. També podem trobar murs enmig de la ciutat que estan pintats.

Graffiti, art o vandalisme?

A Lleida l'art urbà legal també és present, i tot seguit en veurem alguns exemples:

Exemple 1:

Cada cop més, les pròpies botigues demanen als graffiters que pintin les seves persianes per tal de que tot aquell que passi per davant pugui veure de quin tipus de botiga es tracta, o bé amb la finalitat que altres graffiters no hi deixin la seva firma i embrutin la seva persiana.

Graffiti a la persiana de la botiga New Cherokee i La Bruixa al carrer La Palma de Lleida.

Graffiti, art o vandalisme?

Exemple 3:

Graffiti a la persiana d'una pastisseria al carrer Roca Llaurador.

Exemple 2:

Graffiti de Charles Chaplin al "Doner Kebab" situat al Gran Passeig de Ronda de Lleida.

Graffiti, art o vandalisme?

En aquest cas, aquest establiment no ha demanat aquest graffiti per a donar-se a conèixer, però el que és cert és que crida molt l'atenció dels vianants veure a Charles Chaplin pintat en una persiana.

Exemple 4:

Graffiti fet per No Más Muros Grises a l'Avinguda Balmes.

Aquest artista treballa per encàrrecs, i ha realitzat també el graffiti de Plaça 8 de Març.

Part del graffiti de la plaça 8 de Març de Lleida.

6.2.1. Blai Baules

L'artista lleidatà Blai Baules ha realitzat a Lleida dos graffitis decoratius encarregats per la Paeria, un a la plaça Sant Joan, i l'altre al carrer del Nord.

L'Ajuntament de Lleida va encarregar a l'artista Blai Baules aquest graffiti en el mur de la plaça Sant Joan, per decorar la paret que es va construir un cop es van enderrocar els edificis que hi havia.⁵⁵

Graffiti de Blai Baules a la Plaça Sant Joan.

Aquest graffiti, també encarregat a l'artista per l'Ajuntament, ha estat fet per decorar un nou aparcament de motocicletes i bicicletes al carrer del Nord de Lleida. Aquest s'ha construït amb la finalitat que aquests vehicles no aparquin a Rambla Ferran, per tal de millorar la circulació i la imatge d'aquest carrer.⁵⁶

⁵⁵ Informació extreta de l'article del diari *El Segre* del dia 01/10/2012, que podem trobar als annexos.

⁵⁶ Informació extreta de <http://alcalde.paeria.es/en/noticies/detall.aspx?IdNoticia=16025>. Aquest article el podem trobar també als annexos.

7. ART O VANDALISME?

En aquest apartat del treball es mostra les dues maneres de veure el graffiti il·legal. Aquest és un tema de debat del qual encara no s'ha trobat resposta.

Graffiti, art o vandalisme? Aquesta qüestió és un cercle viciós, tot depèn del punt de vista des del que es mira.

Es poden distingir dos fronts oberts en aquest debat: el primer és aquell que veu el graffiti com un acte vandàlic, i el segon és aquell que el veu com una forma diferent d'expressar-se a través de l'art.

El graffiti de què parlem va acompanyat de la il·legalitat. Aquesta realitat forma la seva essència, el graffiti pròpiament dit no és graffiti sense ser il·legal. Es podria definir com el costat més artístic del vandalisme, o com el costat més vandàlic de l'art. Això resumiria els dos punts de vista d'aquest debat.

Està clar que hi ha moltes categories diferents dins l'art urbà, i dins de cada categoria hi ha casos i casos, els quals no podem qualificar de la mateixa manera.

No podem qualificar aquests dos graffitis com a obres d'art. Penso que, com en qualsevol art, existeix una barrera que separa allò que considerem art del que no. Alguns dels factors que marquen la diferència poden ser l'esforç que l'obra ha requerit, l'expressivitat d'aquesta, el significat que hi ha darrera, etc. Per tant, d'aquestes dues imatges, la primera no pot ser considerada una obra d'art.

Gran part de la gent considera que el graffiti no és art degut a que només en coneix una part; la part dels *tags*, de les firmes poc treballades i de l'obsessió d'alguns per deixar la seva empremta en qualsevol superfície sense cap gust estètic.

Graffiti, art o vandalisme?

La conclusió que en podem extreure és que ni tot el graffiti és art, ni tot el graffiti és vandalisme. A mida que els graffeters, al llarg de la història, van aprofundint en la seva tècnica, innovant en materials, i essent més creatius, aquesta expressió artística va prenent un caire cada cop més acceptat dins el món de l'art.

Stencil de Banksy.

8. CONCLUSIÓ

Donat que desconeixia per complet el tema de l'art urbà, he adquirit nous coneixements sobre aquest tipus d'art i les diferents tècniques que engloba. M'ha agradat descobrir aquest món que és tant present en la nostra societat, i alhora tant poc apreciat i fins i tot ignorat.

Totes les tècniques que he estudiat, el graffiti, l'*stencil graffiti*, l'*sticker art*, amaguen darrere un gran esforç per part dels artistes. El fet de voler innovar, destacar per sobre de la infinitat d'artistes que hi ha arreu del món, i ser capaç de transmetre les seves idees, són dificultats que se sumen a les que cada tècnica requereix. Aquest aspecte és comparable amb totes les altres formes d'art que coneixem.

Després de interioritzar la teoria que he aplicat al treball, he començat a veure la meua ciutat amb uns altres ulls, buscant darrera de cada cantonada alguna imatge que em sorprengui i parant més atenció a cada racó, façana, mur o persiana de Lleida.

Un cop he recorregut els carrers pel meu propi peu i he observat molts graffitis de diferents autors, puc afirmar que realment moltes d'aquestes expressions artístiques sí que poden ser considerades art. Si aquestes mateixes obres fossin exposades en una galeria i no en un mur de forma il·legal, serien molt més apreciades pel públic.

És una expressió que dóna a l'artista la possibilitat de ser molt més creatiu i imaginatiu: el suport ofereix molta més llibertat i al mateix temps és una part més de l'obra. La temàtica trenca totalment amb l'art convencional gràcies a l'anonimat dels autors.

De tota manera, s'ha de dir que hi ha moltes pintades als nostres carrers que desprestigien el veritable art urbà.

Em satisfà veure com poc a poc el món dels graffiters i els seus graffitis van essent més acceptats en la societat. De mica en mica es va introduint amb una funció estètica per donar més vida i color als nostres carrers.

Penso que realitzar aquest treball de recerca, tot i que a vegades s'ha fet feixuc, és una bona experiència i una bona manera d'aprofundir i aprendre més sobre un tema. M'ha ajudat a veure que la informació no només és a la xarxa, sinó que hi ha moltes altres fonts a les que acudir. Gràcies al treball de camp he aconseguit fer aquesta recerca molt més personal.

Graffiti, art o vandalisme?

Espero haver aconseguit que el lector deixi de veure el graffiti com una simple taca a la paret i descobreixi, igual que jo he fet, un nou art creixent.

9. BIBLIOGRAFIA I WEBGRAFIA

BIBLIOGRAFIA

- Ganz, Nicholas (2004): *Graffiti. Arte urbano de los cinco continentes*. Barcelona: Editorial Gustavo Gil.
- Bou, Louis (2008): *Street art*. Barcelona: Institut Monsa d'edicions, S.A.
- Castleman, Craig (1982): *Getting up*. Massachusetts: The Massachusetts Institute of Technology.
- Bou, Louis (2004): *Street Art: The spray files*. Barcelona: Institut Monsa d'edicions, S.A.

WEBGRAFIA:

- www.institutourbano.com/graffiti/historia-del-graffiti-i (dia 14 d'abril)
- <http://www.space-invaders.com/> (dia 17 d'abril)
- totallycoolpix.com/2010/12/banksy (dia 17 d'abril)
- <http://elartedelahistoria.wordpress.com/2010/02/06/los-graffitis-romanos/> (dia 21 d'abril)
- <http://www.valladolidwebmusical.org/graffiti/historia/01intro.html> (dia 25 d'abril)
- <http://culturamma.blogspot.com.es/2007/08/arte-callejero-o-street-art.html> (dia 27 d'abril)
- <http://www.breakdance.com/> (dia 27 d'abril)
- <http://vocratic.com/que-es-beatbox> (dia 27 d'abril)
- <http://www.stencilgraffiti.com/> (dia 2 de maig)
- <http://obeygiant.com/> (dia 8 de maig)
- <http://www.banksy.co.uk/> (dia 8 de maig)
- <http://elbombincuadrado.com/index.php/es/no09evolucion/104-cafe-copa-y-puro/229-srx.html> (dia 10 de maig)
- <http://elarteurbano.wordpress.com/category/estilos/> (dia 20 de maig)

Graffiti, art o vandalisme?

- <http://www.graffitigarage.com/graffiti-urbano/historia-del-graffiti.php> (dia 20 de maig)
- <http://www.btoy.es/galeria/> (dia 28 de juliol)
- <http://artsmania.wordpress.com/2012/07/20/interview-with-btoy-andrea-michaelsson/> (dia 28 de juliol)
- <http://www.slideshare.net/lineadeltiempo/el-arte-urbano> (dia 7 d'agost)
- http://www.ni9e.com/blog_images/taki_183.pdf (dia 10 d'agost)
- <http://www.todoelcolor.cl/category/street-art-graffiti/documentales-peliculas/> (dia 22 d'agost)
- <http://gomezsoto.es/libros/yo-conoci-a-muelle/> (dia 5 de setembre)
- http://www.valladolidwebmusical.org/graffiti/historia/05historia_spain.html (dia 27 de setembre)
- <http://www.impaktesvisuals.com/GaleriawerensC3.htm> (dia 29 de setembre)
- <http://cargocollective.com/koralie/ABOUT-KORALIE> (dia 2 d'octubre)
- <http://www.institutourbano.com/graffiti/historia-del-graffiti-iii/attachment/thumbsup> (dia 10 d'octubre)
- <http://felixmaocho.wordpress.com/2008/06/21/arte-sano-%E2%80%93-el-muelle/> (dia 14 d'octubre)
- <http://graffandcrews.wordpress.com/2007/07/25/que-es-una-crew/> (dia 10 de novembre)
- http://muroshablados.es/cuando_los_muros_hablan (dia 11 de novembre)
- <http://www.montanacolors.com/webapp/> (dia 3 de desembre)
- <http://urbansoldierz.com/> (dia 7 de desembre)
- http://www.graffiti.org/faq/masks_es.html (dia 8 de desembre)
- <http://www.villaallendeonline.com/noticia/268/Grafiti-y.html> (dia 8 de desembre)
- <http://www.totleida.cat/index.php/home/lleida-vida-social/3103-lartista-blai-baules-decora-amb-un-grafit-laparcament-per-a-motos-del-carrer-del-nord> (dia 8 de desembre)
- <http://alcalde.paeria.es/en/noticies/detall.aspx?IdNoticia=16025> (dia 8 de desembre)
- <http://goabove.com> (dia 9 de desembre)

10. ANNEXOS

Traducció completa de l'article publicat pel diari New York Times el juliol de 1971:

Taki 183 és un adolescent de Manhattan que escriu el seu nom i el seu carrer a tot arreu on va. Comenta que és una cosa que simplement ha de fer.

El seu TAKI 183 apareix a les estacions de metro, dins dels vagons de tota la ciutat, en parets al llarg de Broadway, a l'aeroport internacional John F. Kennedy, a Nova Jersey, a l'estat de Nova York i a altres llocs.

Ell ha donat lloc a centenars d'imitadors, incloent a Joe 136, BARBARA 62, EEL 159, YANK 135 i LEO 136.

Per eliminar aquestes firmes, a més d'altres obscenitats i graffitis en altres estacions de metro, es necessita unes 80.000 hores de treball i al voltant d'unes 30.000 lliures, com ho ha estimat l'Autoritat de Trànsit.

"Treballo, pago els meus impostos i no faig mal a ningú" va dir el Taki en l'entrevista quan va saber el cost d'eliminació d'aquestes firmes.

I va preguntar: "Per què van a per els adolescents? Què me'n diuen de les organitzacions de campanyes polítiques que pengen cartells al metro en període electoral?"

El jove de 17 anys, recentment graduat en estudis superiors, viu al carrer número 183 entre les avingudes Adubon i Amsterdam. Va demanar que es mantingués en secret el seu cognom, i va explicar que Taki és un diminutiu tradicional grec pel nom Demetrius, el seu nom real.

"No em veig com una celebritat normalment", va dir, "Però els joves em fan sentir així quan em presenten a algú. 'És ell', diuen. Saben qui ha sigut el primer."

Taki explica que quan va començar a firmar el seu nom en els camions de gelats del barri el passat estiu, ningú feia graffitis semblants al seu.

"Llavors no tenia treball", va explicar, " i mates el temps, ja saps, vaig agafar d'exemple a JULIO 204, però ell va estar fent-ho un parell d'anys, va fracassar i ho va deixar".

"Firmava a tot arreu on anava. Ho segueixo fent, però ja no tant. Quan fas això no ho fas per les noies, a elles no els importa gaire. Ho fas per tu mateix, no tens la intenció de ser escollit president".

Va afirmar que no tenia idea de quantes vegades havia escrit el seu nom en la ciutat.

Els adolescents del seu carrer estan orgullosos d'ell. "És el rei", va dir un grup de joves.

"Té a tothom imitant-lo", diu Raymond Vargas, un noi de setze anys del barri. "M'agrada escriure el meu nom de tant en quant, però no en llocs on la gent pot arribar fàcilment i modificar el que he escrit". Explica que ell firma com RAY A.O – que vol dir: per tot arreu.

El graffiti té una història molt llarga als metros de la ciutat: Kilroy, que estava a tots els llocs durant la 2a Guerra Mundial, va deixar la seva marca dibuixant bigotis als pòsters publicitaris i altres obscenitats.

Les autoritats diuen que el problema s'ha multiplicat durant els dos últims anys. Per això han actuat creant impediments per els seguidors de Taki 183. Els marcadors permanents no ratllen bé en superfícies rugoses de formigó o d'altres materials en les estacions de metro. Aquestes superfícies estan fetes per evitar que els graffeters hi deixin la seva empremta. Dins dels vagons del metro, els nous productes de neteja, que són més potents, són capaços d'eliminar gairebé tot de les superfícies metàl·liques polides, excepte els graffitis escrits amb tinta xinesa.

Floyd Holoway, que és el patruller de l'Autoritat de Transit, va anunciar que la major part dels graffitis apareixien just hores abans i després de l'horari escolar.

"No és un crim greu", va dir. "La majoria de les vegades no intenten excusar-se si els enganxem".

Ell ens va explicar que havia enganxat joves de totes les parts de la ciutat, de totes les religions i de totes les classes econòmiques.

La infracció en sí, va dir-nos un policia de l'Autoritat de Trànsit, és classificada com una violació perquè està prohibit només per les regles de l'Autoritat de Trànsit, i no per la llei. Qualsevol persona major de 16 anys que sigui enganxada duent-la a terme rebrà una sanció, va dir un portaveu.

El Taki ens va explicar que mai havia sigut enxampat al metro. Va ser expulsat de l'Institut de Harran durant un dia per escriure a les parets, i un agent dels Serveis Secrets una vegada li va donar un sever sermó per haver escrit en un cotxe dels Serveis Secrets en una desfilada.

El jove, que va dir que anava a entrar en una universitat local al setembre, va admetre que la seva passió pel graffiti no era normal: "Potser vaig al psicòleg i li explico que sóc TAKI 183. Sé que això serà motiu suficient per a que em doni ajuda psicològica". I va afegir: "Mai podria retirar-me, encara ara porto sempre un retolador permanent amb mi".

Graffiti, art o vandalisme?

Altres obres de Cha:

Graffiti de Chanoir a París.

Mural de Chanoir a París.

Altres obres d'ONG Crew:

Graffitis d'ONG Crew a Barcelona.

Part d'una entrevista a Koralie i al seu company Supakitch extreta de la revista electrònica Format Mag, del dia 5 de novembre del 2008⁵⁷:

-Se sent alguna diferència tenint les seves obres exhibides en una exposició que en el carrer?

L'steet art i les galeries són completament diferents. Fins i tot si el tema és el mateix, les condicions són totalment diferents. Quan estàs pintant sobre un llenç, destinat a una galeria, et pots prendre el teu temps, però quan pintes al carrer o enganxes un pòster has de ser ràpid. Quan pintes sobre un llenç estàs limitat per les mides d'aquest, i per les mides de les parets de la galeria. En canvi, quan estàs al carrer, pots utilitzar el paisatge urbà per expressar-te, pots triar el lloc on pintaràs a partir de l'estètica d'aquest espai. No estàs arribant tampoc a les mateixes persones...

-En vista dels diversos esdeveniments que han provocat un distanciament entre les galeries i l'art de carrer, creieu que hi ha espai per l'street art a les galeries?

És una ximpleria dir si hi ha art de carrer en les galeries. No hi ha 'carrer' en una galeria. Pots dir que hi ha artistes que s'exposen en galeries, però l'street art és

⁵⁷ <http://www.formatmag.com/art/supakitch-and-koralie/>

tal i com la paraula indica: al carrer. [...] Les galeries tenen la capacitat de fer-nos viure la nostra passió, per què les hauríem de rebutjar? No és una falta d'integritat el fet d'estar en una galeria; no ens obliga a deixar de pintar al carrer. És un treball complementari. L'avantatge d'estar-hi és que pots mostrar alguna cosa més del que pots mostrar al carrer: escultura, nines, joguines, instal·lacions... Fins i tot, pots arribar a guanyar una mica de diners.

-Sembla ser que hi ha una gran influència asiàtica en les vostres respectives obres. Ha sigut sempre aquest estil el que us ha interessat? Quins són els vostres herois artístics?

Els dos som de la "generació Manga". Hem crescut amb espectacles japonesos com els de Goldorak, Candy, Albator i Lamu, per tant, estem òbviament influenciats per aquesta estètica. En certa manera estem plasmant les nostres fantasies on podem arribar a ser aquells herois dels que parles; els robots gràfics, les noies amb llargs cabells plens de color, i els monstres riallers. Estem re-creant aquest univers amb dolços i colorits personatges. El nostre heroi és definitivament Hayao Miyazaki. Ens encanta aquest talentós cineasta japonès pel sensible, màgic, de vegades greu, profund, intel·ligent i personal univers.

Supakitch: Quan miro els dibuixos de Miyazaki, sento com que els ha fet expressament per a mi. Sento el mateix quan escolto vinils. Recordo quan era petit que em passava hores i hores escoltant vinils amb les cançons dels meus dibuixos animats preferits. El Manga i la música són les meves principals influències; tot prové d'allí, però no sento nostàlgia. Els temes sobre els que estic treballant ara són reals, i encara que els tracti amb sentit crític i amb la meva visió del món actual, sóc encara un nen petit que mai ha crescut.

Koralie: Sento una gran admiració per les geishes, la seva estètica i el seu coneixement. Saben molt d'art també. La seva bellesa, els seus costums, el seu cabell i maquillatge i el seu significat em fascinen. El que m'encanta de la cultura japonesa és l'oposició entre l'actual i lo tradicional, la seva captivitat d'innovació i la profusió d'elements visuals en els gràfics, l'arquitectura i l'estil.

-Heu treballat amb diferents mitjans al llarg de la vostra carrera. Hi ha alguna altra forma d'art que estiguis interessada en provar, Koralie?

Una empresa va fer petits vídeos amb els meus personatges i el meu univers pel llançament de la col·lecció que vaig fer per ells i em va encantar. M'agradaria fer

Graffiti, art o vandalisme?

videoclips. Vaig fer els meus personatges en forma de nines grans fetes de teixit, llana i altres accessoris, i ara estic treballant en un projecte de les meves pròpies figuretes. És molt emocionant! El meu major desig és fer un llibre, però no hi estic treballant en això.

Sóc també una gran fan dels accessoris i estic pensant en dissenyar-ne per la propera col·lecció que s'anomenarà PLASTIQUE-graffiKtee.⁵⁸

Altres obres de l'artista *Koralie*:

Graffiti de Koralie a París.

Graffiti de Koralie i el seu company Supakitch.

⁵⁸ <http://www.formatmag.com/art/supakitch-and-koralie/>

Graffiti, art o vandalisme?

Altres obres de *Btoy*:

Stencil de Btoy en honor a la cantant Amy Winehouse.

Stencil de Btoy a Madrid.

Graffiti, art o vandalisme?

Altres obres de l'artista *Banksy*:

Stencil de Banksy a Londres.

Stencil de Banksy a Londres.

Graffiti, art o vandalisme?

Altres exemples d'*Space Invaders*:

Space Invader a Roma.

Space Invader al Palau de la Música de Barcelona.

Space Invader a Tokio.

Graffiti, art o vandalisme?

Space Invader a São Paulo.

Altres obres de l'artista Above:

Fletxa d'Above a Hollywood on s'hi representa a l'actiu Angelina Jolie.

Graffiti, art o vandalisme?

Obra d'Above a Zaragoza.

Altres obres de l'artista lleidatà *Fil*:

Graffiti de Fil a les afores de Raimat (Lleida).⁵⁹

⁵⁹ Fotografia feta per l'autora del treball al juliol de 2012.

Graffiti, art o vandalisme?

Article del diari El Segre referent al graffiter Blai Baules en la plaça Sant Joan de Lleida:

Article extret de la pàgina web de La Paeria referent al graffiter Blai Baules al carrer del Nord de Lleida:

L'aparcament Blai Baules decora amb un grafit l'aparcament per a motos del carrer del Nord

L'aparcament, que compta amb una vintena de places gratuïtes i ja està en funcionament, pretén dissuadir que s'aparqui a la Rambla Ferran per millorar la imatge i la... 06/08/2012

You are in: Notícies

Send to a friend Share: Facebook Twitter RSS YouTube Print

Image gallery

Related documentation

Foto 1 amb major resolució
Foto 2 amb major resolució
Foto 3 amb major resolució

Sound gallery

Tall de veu Sara Mestres sobre l'aparcament de motocicletes del carrer Nord

L'alcaldeessa accidental, Sara Mestres, ha visitat aquest matí l'aparcament per a motos al carrer del Nord, on s'està arrançant la paret mitgera amb un grafit de l'artista Blai Baules. El nou espai, que disposa d'una vintena de places gratuïtes, pretén mantenir el solar en condicions i aconseguir, alhora, un efecte dissuasori perquè no s'aparqui a la Rambla Ferran i millorar, d'aquesta manera, la seva imatge, seguretat i visibilitat del trànsit i dels vianants.

El nou pàrquing del carrer Nord té capacitat per a 21 places de motos i bicis, però també cal destacar altres zones habilitades recentment a prop d'aquesta zona com són les 50 places més per a motocicletes en diferents trams de la Rambla Ferran, així com 21 places a l'avinguda del Segre amb el Pont Vell, 4 al carrer Alcalde Fuster amb carrer Comerç, 25 a l'estació de Renfe i 4 més al carrer Maria Sauret amb el carrer General Britos. Per tant, són un total de 125 places destinades exclusivament a l'aparcament de motocicletes i que es troben totes situades a la zona de la Rambla, pel que es tracta, en definitiva, de nombrosos pàrquings accessibles i cèntrics. L'objectiu prioritari de la Paeria és, en aquest sentit, harmonitzar i ordenar la circulació i els aparcaments afavorint a la vegada els interessos de tothom.

L'Ajuntament de Lleida, a més, va endegar fa uns dies una campanya informativa que, a través d'enganxines, explica als motociclistes que en aquesta zona i en els carrers adjacents tenen places disponibles. En total han estat detectades i avisades, des del dia 20 fins el 23, un total de 228 motocicletes diferents.

L'alcaldeessa accidental ha reiterat que es tracta d'una campanya informativa i per tant no s'ha multat a ningú. A més, ha destacat que ha estat "una bona campanya, ja que ha portat els resultats esperats: que no s'aparqui a Rambla Ferran".

La Paeria du a terme aquesta actuació gràcies a l'acord que està arribant amb els propietaris privats d'aquests solars, que els cedeixen mentre no hi construeixin. D'aquesta manera, s'han netejat i dignificat aquests solars en benefici dels ciutadans, com per exemple els del Centre Històric, amb usos lúdics, esportius i de lleure, o com un solar a Balàfia, al costat del col·legi Pinyana, on s'està habilitant un pàrquing per a vehicles amb prop més de 200 places gratuïtes.